

תוכן העניינים

מבוא.....	3
פרק א': לפני ואחרי המלחמה.....	4
פרק ב': יהודה עמיחי.....	11
פרק ג': זלדה.....	16
פרק ד': סיכום השוואתי- יהודה עמיחי מול זלדה.....	20
ביבליוגרפיה.....	2

מבוא

"מפעם לפעם אתה זוכר שהיא קרועה", כך כתב המשורר חיים גורי על העיר, בשנת 1962.¹ בבוקר ב-5 ביוני, 1967, יצאה ישראל למלחמה נגד מצרים, לשם הגנה. באופן מפתיע גם ירדן הצטרפה למלחמה נגד ישראל. עוד באותו היום, ירדן הפגיזה את חלקה הישראלי של ירושלים, והקרבתם ונשלם רק לאחר שהוכרע הקרב הגדול על העיר העתיקה, שכלל את הקרב על הר הבית, ב-10 ביוני. משה דיין, שר הביטחון דאז, נאם את נאומו ואמר כי ירושלים המבותרת אוחדה מחדש, ואף בשעה זו אנו מציעים לשכנינו הערבים יד לשלום, והבטיח כי יישמרו זכויותיהם הדתיות במלואן. מנגד, בצד הפלסטיני, כיבוש ירושלים המזרחית בידי ישראל הגיע באמצעו של תהליך התחזקות הזהות הלאומית-פלסטינית בקרב תושביה, וביוני 1967, המועצה המוסלמית העליונה קבעה כי "ירושלים הערבית הינה חלק בלתי נפרד מירדן."²

שירים רבים נכתבו על העיר, הן מהצד הישראלי והן מהצד הפלסטיני. מן הבולטים שבין משורריה הישראלים ירושלים באותה התקופה הם יהודה עמיחי וזלדה. המצב שנוצר בעקבות המלחמה, למרות האופוריה שהייתה בצד הישראלי, עורר מחדש נושאים חדשים שעלו על סדר היום, כשהבולט מבניהם הוא קביעת גבולות המדינה, בתוך המסגרת החדשה שיצאה, והיווה סלע מחלוקת בקרב פוליטיקאים, אך גם אנשי תרבות רבים, בניהם משוררים.

בעבודה זו אתייחס לשירים שנכתבו על-ידי שני המשוררים, לפני המלחמה, כשהעיר הייתה שסועה, לעומת אלו שנכתבו לאחר 1967, כשהתעוררו מחדש המחלוקות והדיונים על טיבם של הגבולות החדשים, על מוסריות ועל מהי ציונות ולאומיות, ומה חשיבותה של ירושלים, לישראלים ולפלסטינים כאחד.

¹ נאור, מרדכי. ירושלים עיר ועם- מדוד המלך ועד ימינו. יד יצחק בן צבי: ירושלים, ידיעות אחרונות, ספרי חמד: תל-אביב, 1995, עמ' 225.

² כהן, הילל. כיכר השוק ריקה- עלייתה ונפילתה של ירושלים הערבית 1967-2007. עברית הוצאה לאור, מכון ירושלים לחקר ישראל: ירושלים, 2007, עמ' 30.

פרק א': לפני ואחרי המלחמה

ראשית ימי המדינה ומלחמת העצמאות.

על מנת להבין את הרקע למלחמת ששת הימים במלואו, נקדים בציר הזמן לתאריך ה-30 לנובמבר, 1947, ערב החלטת עצרת האו"ם על הקמת מדינה יהודית. בכל היישובים היהודיים בארץ שררה אז אופוריה, אך ביישובים הערביים התרעמו על ההחלטה, והחלו מהומות שונות בכל חלקי ירושלים.

השכונות הישראליות והערביות שהיו שלובות אלו באלו, "נפרדו" לשכונות מרוכזות ברוב ערבי או ישראלי כדי להוות שכונות בטוחות יותר. כעבור מספר ימים היה החלק היהודי של ירושלים תחת מצור. בזמן המצור, ליוו שיירות של אנשי "ההגנה" את היוצאים והנכנסים לירושלים, כשנשקם מוחבא מפני הבריטים. לאחר מכן עמדו לרשותם שריוניות מתוצרת עצמית של מסגרות בקיבוצים השונים.

ברובע היהודי התגוררו אז כאלפי יהודים, מוקפים בפלסטינים. הבריטים, ששמרו על הפסקת אש בין הצדדים, התירו מפעם לפעם להכניס שיירות אספקה לרובע, אך מנעו את תגבורו בנשק. החיים בירושלים ב-1948, רגע לפני מלחמת העצמאות, התנהלו במתיחות משני הצדדים. הבריטים שלטו בעיר עד אמצע השנה, ושכונות רבות ואף קטעי רחובות הפכו למבוצרים. בסוף חודש מרץ של אותה שנה, החמיר מצבה של ירושלים היהודית: שיטת השיירות כבר לא הועילה, והפלסטינים המתינו להן עם אבנים ויריות.³

מנגד, בצד הפלסטיני, לא היה מנהיג והם היו כצאן בלי רועה, מפני שההנהגה הלאומית שלהם שהתה בקהיר והייתה מוגבלת תנועתית. משבר זה היה בין הגורמים העיקריים לתבוסתם של הפלסטינים, שהתבטאה בעקירת יישובים ערביים, ובעקירת תושבי שכונות כאלו, כ-20,000 במספר.⁴

בשבועות הבאים, עד אמצע מאי, הפכה ירושלים כולה לשדה קרב של ממש. הן היהודים והן הפלסטינים ניסו לבסס את עמדותיהם לקראת גמר הפינוי הבריטי. בסוף אפריל קטמון נכבשה, דבר שגרם להתמוטטות המערך הפלסטיני באזור, כשביומו האחרון של המנדט (ה-14 במאי, יום הקמת המדינה), השתלטו היהודים על אזורי הביטחון שפוננו על-יד

³ נאור, מרדכי. ירושלים עיר ועם- מדוד המלך ועד ימינו. יד יצחק בן צבי: ירושלים, ידיעות אחרונות, ספרי חמד: תל-אביב, 1995, עמ' 215-218.

⁴ כהן, הילל. כיכר השוק ריקה- עלייתה ונפילתה של ירושלים הערבית 1967-2007. עברית הוצאה לאור, מכון ירושלים לחקר ישראל: ירושלים, 2007, עמ' 26-27.